

Panorama knih

Sportem ku zdraví 2009*

Zdravotnických osvětových příruček, propagujících ten či onen aspekt návodů ke zdravému způsobu života, je dnes v literatuře všech civilizovaných národů už velmi mnoho, ale nikdy dosti. Toho jsou si autoři nových příruček velmi dobře vědomi a ruku v ruce s objektivními pokroky a neustálým rozšiřováním spektra hygienických výzkumných i aplikačních metod a farmaceutických produktů a jejich propagačních možností píší další a další. Také proud grantových podpor ze strany zúčastněných ministerstev (zejména zdravotnictví), které je k takovým aktivitám stimuluje, jak se zdá, nevysychá ani v období všeobecné ekonomické krize. A tak je jejich nabídka ve kterékoliv době a ve kterémkoliv jazyce přebohatá. (Je zajímavé, že vycházejí obvykle jen v jednom vydání, a přesto jich na knižním trhu neubývá.)

Je už méně obvyklé, že mezi jejich autory se spolu s lékaři a hygieniky stále častěji objevují také psychologové, pedagogové – a třeba tělocvikáři. O přírůstek do této kategorie knižní produkce se nedávno postarali i učitelé Fakulty sportovních studií Masarykovy univerzity a Masarykova univerzita jejich příspěvky z roku 2009 také vydala.

Toto dílko je plánovaným plodem práce pětičlenného autorského kolektivu mladých pedagogů, vedeného docentkou PaedDr. M. Blahutkovou, PhD., který v něm shrnuje výsledky dvouletého řešení výzkumného úkolu „Pohybem proti civilizačním chorobám“ ve dvou souborech, celkem o 136 sledovaných osobách. (Výsledky prvního roku řešení byly už uveřejněny v obdobné publikaci roku 2009 – není zmíněna v seznamu literatury – a v této brožurce o 127 stranách jsou dvou-

leté výsledky přehledně zmíněny až na posledních dvanácti stranách.) Výsledky výzkumu (snad vhodněji: průzkumu) obou let se zřejmě měly stát odrazovým můstkem pro tuto publikaci, jakkoliv už předem zamýšlenou. Jejich pět autorů si rozdělilo tyto kapitoly:

Pohyb a zdraví, Cvičení ve fitness centrech, Výživa pro dobrou kondici a zdraví, Stres – civilizační problém dnešní doby, Copingové strategie zvládání stresů (nesrozumitelný pojem „coping“ zůstává nevysvětlen ve slovníčku užívaných pojmů na s. 43–45), Týmové dovednosti a jejich uplatnění v praxi a již zmíněné Výsledky výzkumného šetření. Převládají tedy čistě metodické kapitoly – co a jak dělat pro prevenci a terapii nežádoucích projevů slabé fyzické zdatnosti, jež je notoricky známým rysem civilizované společnosti; ty se však bez patrného logického směřování k vytyčenému cíli střídají s teoretickými výklady fenoménu psychického stresu a s rovněž teoretickými sociologickými problémy organizace práce. Tedy všeho chuť opravdu pestrá, leč přinášející jen velmi málo nového či aspoň nepředpokladatelného. Publikace tedy nesevědí o dobré práci hlavní autorky.

A nesevědí o ní ani spousta chyb formálních, které jsou s dnešní knižní úrovní opravdu neslučitelné. Tak např. už závěrečný seznam literatury přináší zřejmě výběr knih doporučených k hlubšímu studiu probrané tematiky; ale proč tedy v něm nejsou obsaženy také všechny knihy, na které se text přímo odvolává? A proč přináší jen díla knižní a téměř jen česká, resp. v českých překladech? Dokonce i Kanaďan Selye, autor světově přijaté teorie stresu a ještě k tomu autor s přímou vazbou na Brno, je citován pouze zprostředkovaně, přes český výklad Hoškův! –

Záplava neznámých a nevysvětlených anglických termínů navozuje dojem, že snad veškerý sport a vše, co s ním souvisí, jsou vynálezy typicky anglické; např. bench, gainer, hamstring, flip-chart, BCAA, coping, teambuilding, hornerun atd. – Podivuhodné je zařazení slovníčku užívaných pojmů téměř doprostřed knížky i samotný výběr těch, které překlad do češtiny potřebují; je opravdu třeba vysvětlovat, co je živina, vitamin, železo atd., když na druhé straně tolik pojmů anglických zůstává bez vysvětlení? I hustě rozseté tiskové chyby – a mezi nimi i hrubé chyby pravopisné – zůstaly nepovšimnuty, což nesevědí ani o řádném provedení tiskové korektury.

Kapitolou samou pro sebe jsou i ilustrace. Kresby jsou buď zcela primitivní, a tudíž zbytečné, nebo nepodařené, a tudíž nesrozumitelné. Místo je opakovaně užíváno i jakýchsi symbolů, které asi mají představovat určité ikonky, ale jsou opět nesrozumitelné a pro čtenáře znamenají jen zvyšování zmatku. Jedna kresba se dokonce reprodukuje dvakrát s různými – byť správnými – legendami. Grafy, které jsou v originále zřejmě barevné, se v černobílé reprodukcii stávají zcela nesrozumitelnými. Grafické typy některých grafů nejsou vhodně zvoleny. A co je ještě horší, není vůbec vysvětlen význam čísel udávajících jakési hodnoty na obou osách grafů č. 8 a 12. – A proč se v grafu „Srovnání tělesné zdatnosti“ volí pro vodorovnou osu x opačný sled hodnot než v grafu „Srovnání tělesné výkonnosti“? – Graf č. 11 je nesmyslný, neukazuje to, co tvrdí text.

Z hlediska medicínského jsou v textu nepřesnosti i vyložené chyby. A co si myslet o tom, že ze všech hodnocených aktivit pro zvyšování tělesné výkonnosti a zdatnosti se mezi prvními hodnotí péče o pitný režim?

Máme tedy před sebou knížku dobře míněnou, ale nedobře provedenou. Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.

J. Šmarda

* M. Blahutková a kol.: Pohybem proti civilizačním chorobám: Masarykova univerzita, Brno 2009, 127 s.

Vědecká péče o zdraví dnešního člověka*

Nová kniha prof. MUDr. Jana Holčíka, DrSc., „Systém péče o zdraví a zdravotní gramotnost“, je prvním (úvodním) plodem výzkumného záměru Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy „Škola a zdraví pro 21. století“, jehož řešitelem je doc. PhDr. Evžen Řehulka, CSc.; je tedy plodem společného úsilí Lékařské a Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Není proto také divu, že ji vydala společně dvě brněnská nakladatelství: Masarykova univerzita a MSD.

Je rozvržena do pěti částí (Zdraví, jeho měření a determinanty, Péče o zdraví a její základní metody, Pojem, modely a praxe zdravotní gramotnosti, Návaznost na stav a cíle zdravotní politiky a Rozvojové priority péče o zdraví) a do osmi příloh. Přílohy citují v chronologickém sledu všechna základní usnesení mezinárodních konferencí Světové zdravotnické organizace (od roku 1978) k problematice vážící se k titulu knížky a stručný výkladový slovník základních českých (i anglických) pojmů, s nimiž se v publikaci pracuje.

Knížka je určena široké veřejnosti. V převážně většině svého rozsahu tedy shrnuje základní termíny problematiky, a to nejen v současné době, nýbrž (ve stručném přehledu) i ve svém dosavadním historickém vývoji. Počátky této historie klade do období osvětského absolutismu, tedy do 18. století. Je dobré si uvědomit, že např. každodenní mytí se člověku v civilizovaných zemích stalo samozřejmostí až ve 2. polovině 19. století.